

Petru Maior University of Tg.-Mureș
Faculty of Economics, Law and Administration
Finance and Accounting Department

MĂSURAREA COMPORTAMENTULUI RAȚIONAL ÎN APRECIEREA RISCULUI DE INSOLVENȚĂ DE CĂTRE INVESTITORI

Ph.D. Lecturer
Ioan Ovidiu SPĂTĂCEAN

European Conference on Financial Services – ECFS, 16th of March 2018, Brasov

Abordarea cercetării (1)

□ Premise:

- Investitorii utilizează informațiile financiare în fundamentarea deciziei de investire/ **dezinvestire** în instrumente financiare tranzacționabile;
- Investitorii acordă o importanță sporită în evaluarea capacității unui emitent de instrumente financiare de a asigura **prezumția continuității operaționale**.

□ Obiective:

- Evaluarea **percepției investitorilor** asupra riscului de insolvență prin examinarea modificărilor în prețul de tranzacționare al activelor financiare;
- Formarea unei baze de concluzii care să permită **aprecierea comportamentului investitorilor** (rațional sau irațional).

□ Cercetări precedente : Impactul **opinie de audit** în percepția investitorilor – rezultate empirice pentru Bursa de Valori București (Revista Audit Financiar, vol. 16, nr.149/ianuarie 2018, Spătăcean O. & Dănescu T., pp. 25-34):

- “O izolare a influenței pe care publicarea rapoartelor de audit ar putea să o comporte asupra prețurilor de tranzacționare este **dificil de realizat**”;*
- “În contextul examinării variațiilor de preț, exclusiv în corelație cu tipul opiniei de audit, apreciem că **percepția investitorilor** asupra credibilității situațiilor financiare a fost **irațională în 45% din situațiile investigate**”.*
- “Investitorii au avut în vedere, în general, **într-o măsură mai redusă** impactul opiniei de audit modificate decât alte considerente, atunci când și-au fundamentat deciziile de investiții”.*

Abordarea cercetării (2)

□ **Ipoteza testată:** Publicarea unor informații financiare asociate cu un risc ridicat de insolvență ar trebui să genereze o **ajustare a prețurilor de tranzacționare** ale activelor financiare (comportament investițional rațional)

□ **Metodologie :**

-Testarea situațiilor financiare anuale pe baza modelelor clasice de măsurare a riscului de insolvență, **la data convocării AGOA, în cinci perioade de raportare anuală anterioare** datei suspendării de la tranzacționare ca urmare a declanșării procedurii de insolvență;

-Inspecția prețurilor de tranzacționare pentru **aprecierea amplitudinii și sensului de variație** a prețurilor de tranzacționare.

□ **Limitări anticipate:**

-**Grad redus de lichiditate** a tranzacțiilor cu instrumente financiare emise de entitățile selectate în eșantion.

□ **Selecția eșantionului de entități testate :**

-Număr emitenți BVB : **408 (87 REGS + 321 ATS)**

-Număr emitenți suspendați/retrași de la tranzacționare: 25 (7 REGS + 18 ATS), din care pentru declanșarea procedurii de insolvență/faliment **17 (5 REGS + 12 ATS)**

-Număr emitenți pentru care s-a identificat volatilitate în prețul de tranzacționare la data/în preajma datei convocării AGAO (minim 3 : 5 perioade de raportare anuală): **7 (4 REGS + 3 ATS)**

Selectia eşantionului (1)

Simbol	Insolventa (DA/NU)	Data suspendarii	Motiv suspendare/retragere de la tranzactionare	Perioade relevante de raportare (before)
CMCM	NU	8/19/2014	litigiu cu SIF 3 actionar majoritar	n/a
COFI	DA	5/10/2017	deschidere procedura faliment	2016-2012
COMI	DA	7/20/2015	deschidere procedura insolventa	2014-2010
COS	DA	2/25/2013	deschidere procedura insolventa	2012-2008
MCAB	DA	5/10/2017	deschidere procedura insolventa	2016-2012
STIB	NU	9/27/2017	procedura de retragere a actionarilor	n/a
UCM	DA	12/8/2011	deschidere procedura insolventa	2010-2006
ASP	DA	6/24/2014	deschidere procedura insolventa	2013-2009
ATLK	DA	1/17/2014	deschidere procedura insolventa	2013-2009
AVSL	NU	9/26/2016	litigiu hotarare AGEA admitere tranzactionare	n/a
BAZL	DA	5/10/2017	deschidere procedura insolventa	2016-2012
CONJ	NU	7/12/2017	divizare societate	n/a
EETS	NU	2/21/2017	nulitate absoluta AGEA admitere tranzactionare	n/a
FORO	NU	9/14/2017	dizolvare si lichidare voluntara societate	n/a
GDP	DA	11/26/2015	deschidere procedura insolventa	2014-2010
GROB	DA	5/10/2017	deschidere procedura insolventa	2016-2012
IMSP	NU	10/20/2016	dizolvare si lichidare voluntara societate	n/a
INBI	DA	12/7/2016	deschidere procedura insolventa	2015-2011
INOR	DA	11/1/2011	deschidere procedura insolventa	2010-2006
LACT	DA	2/16/2016	deschidere procedura insolventa	2015-2011
SCTB	DA	12/22/2015	deschidere procedura insolventa	2014-2010
SIBX	DA	11/25/2016	deschidere procedura insolventa - delistare	2015-2011
TALD	DA	10/28/2015	deschidere procedura insolventa	2014-2010
TERA	NU	2/11/2014	clarificare privind administrarea societatii	n/a
VULC	DA	5/22/2013	deschidere procedura insolventa	2012-2008

Selecția eșantionului (2)

Emitent	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007
COFI	X	X	X	X	X						
COMI	X	X	√	√	√	√	√				
COS	X	X	X	X	X	√	√	√	√		
MCAB	X	√	√	√	√						
UCM	X	X	X	X	X	X	X	√	√	X	√
ASP	X	X	X	X	X	X	X	X			
ATLK	X	X	X	X	√	√	√	√			
BAZL	X	X	X	X	X						
GDP	X	X	X	√	X	√	X				
GROB	X	X	X	X	X						
INBI	X	X	X	√	X	√					
INOR	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	√
LACT	X	X	X	X	X	X					
SCTB	X	X	√	X	X	√	√				
SIBX	X	X	X	X	X	X					
TALD	X	X	√	√	X	X	X				
VULC	X	X	X	X	X	√	√	X	√		

Evidențe empirice – aprecierea comportamentului investițional piața REGS

Emitent	Perioada	Z score Altman (Valoare)	Z score Altman (Incadrare)	Z score Altman (Apreciere)	Z score Conan & Holder (Valoare)	Z score Conan & Holder (Incadrare)	Z score Conan & Holder (Apreciere)	Var. 4M (%)	Qty. 4M (%)	Comportament
COMI	2014	1.053268	(z<1,23)	Dificultate	0.095026	(0,04<z<0,1)	Alerta	-8.27	42.91	Rational
	2013	0.245877	(z<1,23)	Dificultate	0.053361	(0,04<z<0,1)	Alerta	-12.00	54.91	Rational
	2012	0.427064	(z<1,23)	Dificultate	0.038200	(-0,05<z<0,04)	Pericol	10.38	34.31	Irrational
	2011	1.887904	(1,23<z<2,9)	Zona incerta	0.203128	(z>0,16)	Excelent	-11.31	37.87	Rational
	2010	2.325259	(1,23<z<2,9)	Zona incerta	0.235795	(z>0,16)	Excelent	-18.28	27.63	Rational
COS	2011	-5.698203	(z<1,1)	Dificultate	n/a	n/a	n/a	-1.43	60.78	Rational
	2010	-4.145075	(z<1,1)	Dificultate	n/a	n/a	n/a	-39.19	34.18	Rational
	2009	-0.885591	(z<1,1)	Dificultate	n/a	n/a	n/a	62.35	52.71	Irrational
MCAB	2015	1.171330	(1,1<z<2,6)	Zona incerta	0.064101	(0,04<z<0,1)	Alerta	-13.83	52.24	Rational
	2014	1.215074	(1,1<z<2,6)	Zona incerta	0.032150	(-0,05<z<0,04)	Pericol	60.69	23.51	Irrational
	2013	0.997693	(z<1,1)	Dificultate	-0.320976	(-0,05<z<0,04)	Pericol	127.08	33.17	Irrational
	2012	1.061060	(z<1,1)	Dificultate	0.048417	(0,04<z<0,1)	Alerta	-3.91	27.60	Rational
UCM	2010	0.343443	(z<1,81)	Dificultate	n/a	n/a	n/a	-22.86	44.32	Rational
	2009	1.034333	(z<1,81)	Dificultate	n/a	n/a	n/a	-1.52	0.23	Neutru
	2008	1.561958	(z<1,81)	Dificultate	n/a	n/a	n/a	0.00	37.05	Irrational
	2007	1.325928	(z<1,81)	Dificultate	n/a	n/a	n/a	19.12	30.86	Irrational
	2006	0.280994	(z<1,81)	Dificultate	n/a	n/a	n/a	-7.76	37.67	Rational

- Dintr-un număr total de 17 observații asupra variațiilor de preț în primele 4 luni ale fiecărei perioade de raportare, comportamentul investițional ar putea fi apreciat ca fiind irațional în 6 situații (aprox. 1/3). MCAB și UCM se remarcă prin frecvență mai mare în raport cu COMI și COS.
- Distribuția comportamentului irațional se concentrează în perioade mai îndepărtate de anul intrării în insolvență (“early warning signals” ignorate de investitori – exemplu MCAB 2017 vs. 2014 sau UCM 2011 vs. 2008).
- Amplasarea activității de tranzacționare în primele 4 luni este relevantă pentru aprecierea comportamentului investițional (prag de min 20%).

Evidențe empirice – aprecierea comportamentului investițional piața ATS

Emitent	Perioada	Z score Altman (Valoare)	Z score Altman (Incadrare)	Z score Altman (Apreciere)	Z score Conan & Holder (Valoare)	Z score Conan & Holder (Incadrare)	Z score Conan & Holder (Apreciere)	Var. 4M (%)	Qty. 4M (%)	Comportament
ATLK	2012	1.860344	(1,23<z<2,9)	Zona incerta	0.158105	(0,10<z<0,16)	Favorabil	69.90	31.03	Irrational
	2011	2.197210	(1,23<z<2,9)	Zona incerta	0.130985	(0,10<z<0,16)	Favorabil	-38.36	22.15	Rational
	2010	2.874598	(1,23<z<2,9)	Zona incerta	0.225508	(z>0,16)	Excelent	7.14	46.37	Irrational
	2009	2.817478	(1,23<z<2,9)	Zona incerta	0.212804	(z>0,16)	Excelent	-9.34	47.37	Rational
SCTB	2014	-0.182505	(z<1,23)	Dificultate	0.020380	(-0,05<z<0,04)	Pericol	-2.94	54.97	Rational
	2013	0.926188	(z<1,23)	Dificultate	-0.019497	(-0,05<z<0,04)	Pericol	n/a	n/a	Neutru
	2012	1.343535	(1,23<z<2,9)	Zona incerta	-0.206361	(z<-0,05)	Faliment	-8.53	39.34	Rational
	2011	1.471646	(1,23<z<2,9)	Zona incerta	0.088078	(0,04<z<0,10)	Alerta	-0.40	38.12	Rational
	2010	2.013804	(1,23<z<2,9)	Zona incerta	0.051261	(0,04<z<0,10)	Alerta	-5.19	39.44	Rational
VULC	2012	-1.372272	(z<1,23)	Dificultate	-0.532881	(z<-0,05)	Faliment	-25.93	86.34	Rational
	2011	-0.900406	(z<1,23)	Dificultate	-0.148368	(z<-0,05)	Faliment	36.76	31.73	Irrational
	2010	-0.119957	(z<1,23)	Dificultate	-0.144611	(z<-0,05)	Faliment	-24.37	37.61	Rational
	2009	0.582890	(z<1,23)	Dificultate	-0.017657	(-0,05<z<0,04)	Pericol	0.00	40.60	Neutru
	2008	0.493073	(z<1,23)	Dificultate	0.001461	(-0,05<z<0,04)	Pericol	30.77	26.47	Irrational

- Dintr-un număr total de 14 observații asupra variațiilor de preț în primele 4 luni ale fiecărei perioade de raportare, comportamentul investițional ar putea fi apreciat ca fiind irațional în 4 situații (peste 1/3), doar în cazul emitenților ATLK și VULC.
- Spre deosebire de piața REGS, comportamentul irațional tinde să se manifeste mai apropiat de anul intrării în insolvență (în anul precedent, ATLK 2014 vs. 2013 și VULC 2013 vs. 2012).
- Amploarea activității de tranzacționare în primele 4 luni este relevantă pentru aprecierea comportamentului investițional (prag de min 20%).

Concluzii & perspective de cercetare

- ❑ Comportamentul investițional (prețuri în creștere în condițiile unor valori riscante ale funcțiilor scor) poate fi apreciat drept **irațional** în aprox. **1/3 din numărul de examinări realizate** indiferent de locul de tranzacționare (REGS sau ATS);
- ❑ **Lichiditatea scăzută** în activitatea de tranzacționare a constituit o **limitare semnificativă** a cercetării (teste realizate asupra 7 din 25 emitenți suspendați de la tranzacționare). Investitorii **nu reacționează la data publicării situațiilor financiare** pe baza semnalelor de alertă (“warning signs”) furnizate de valorile funcției scor Altman sau Conan Holder.
- ❑ **Directii viitoare** de cercetare :
  - (i) **Extinderea testelor** asupra întregii populații de emitenți suspendați de la tranzacționare;
  - (ii) **Investigații pe baza chestionarelor** asupra utilității percepute de investitori în legătură cu modele clasice de evaluare a riscului de insolvență/faliment.

Vă mulțumesc pentru atenție!
Orice propunere de îmbunătățire va fi
abordată cu mare interes...

PhD. Lecturer
Ioan Ovidiu SPĂTĂCEAN
ovidiu.spatacean@ea.upm.ro